

Droogte

Het IJsselmeer is
een soort regenton
voor het hele land

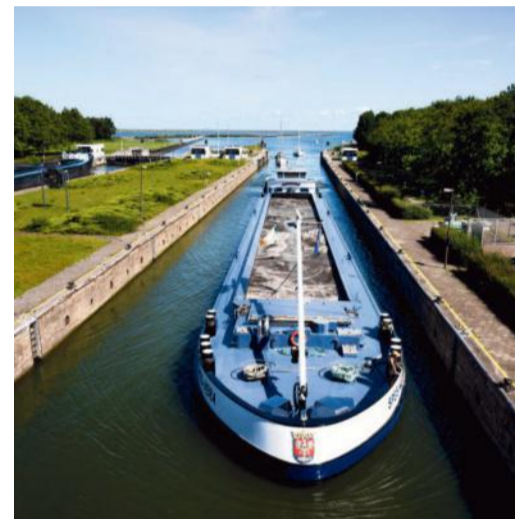
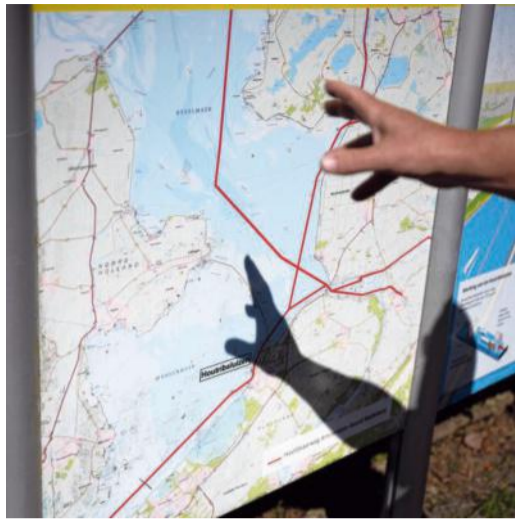
Wetenschap E10

Droogte

Het IJsselmeer en het
Markermeer zijn de regenton
van Nederland geworden

wetenschap **PAGINA** E10

Bauke de Witte (linksonder) van Rijkswaterstaat langs het IJsselmeer. Rechtsboven de Houtribsluizen. Daaronder: een schip op weg van IJssel- naar Markermeer.

Draaien aan de knop van de nationale regenton

Periodes van droogte zullen vaker voorkomen. Nederland moet zich aanpassen.
Aflevering 7 uit een serie: **de stuwen, sluizen en kokers bij het IJsselmeer.**

Tekst **Laura Wismans** Foto's **Bram Petraeus**

De pijl bij Lobith is oranje. Terwijl wij in de waterkamer bij Rijkswaterstaat in Lelystad naar een scherm met een grote kaart van Nederland kijken, stroomt er bij Lobith 1.089 kubieke meter Rijnwater per seconde Nederland binnen. Elf kubieke meter minder dan de bedoeling is in augustus, vandaar een oranje pijl op de kaart en geen groene.

Maar Hans de Vries, voorzitter van de Landelijke Coördinatiecommissie Watervoorziening, maakt zich geen zorgen. „Komende week stijgt het weer.”

Sinds twee jaar wordt er voor het IJsselmeer en Markermeer in de zomer een flexibel waterpeil gehanteerd. Daarmee kan Rijkswaterstaat samen met de waterschappen inspelen op droogte. De twee meren fungeren als ‘regenton’ voor een groot deel van het land: de waterschappen in Noord-Holland, Friesland, Groningen, Flevoland, Drenthe, Overijssel en een deel van Gelderland kunnen als het nodig is water uit de ton halen om sloten en vaarten te vullen en boeren en natuur van water te voorzien.

Het peil altijd zo hoog mogelijk zetten is niet het doel. Als er een zomerstorm opsteekt, kunnen buitendijkse gebieden onder water komen te staan. Boeren, campings, jachthavens en natuurgebieden hebben daar last van. Niet voor niets is het streefpeil in herfst en winter 40 centimeter onder NAP.

De rivier de IJssel is de belangrijkste watertoevoer voor het IJsselmeer. Een negende van het water dat bij Lobith

binnenkomt, stroomt richting de IJssel, de rest gaat richting Waal en Nederrijn. „We kunnen dat een beetje sturen, als we de stuw bij Driel dichtzetten stroomt er iets meer water naar de IJssel”, wijst De Vries aan op de kaart. „Maar als het in Duitsland en Zwitserland stopt met regenen, dan houdt het een keer op.” Dat is begin augustus niet het geval. De watermodellen van Rijkswaterstaat laten zien dat een paar dagen na ons bezoek, dat vlak voor de hittegolf plaatsvindt, weer 1.300 of 1.400 kubieke meter water per seconde bij Lobith zal binnenstromen.

De invoer van het water is de ene knop waaraan gedraaid kan worden. De andere knop is de uitvoer van het water. Dat wordt geregeld met spuisluizen rond het IJsselmeer.

Water naar zee spuien

Niet ver van de waterkamer in Lelystad liggen de Houtribsluizen, aan het uiteinde van de Houtribdijk tussen het IJsselmeer en het Markermeer. Er zijn twee schutsluizen waar scheepvaart doorheen kan en zes spuiokkers om het waterpeil in beide meren te reguleren. Aan weerszijden van de Afsluitdijk ligt ook zo’n sluisencomplex, in totaal zijn er aan die kant 25 kokers om water naar de Waddenzee te spuien.

„Het waterpeil staat nu 2 centimeter hoger dan het oude streefpeil. Op -18, dat is 18 centimeter onder NAP”, zegt Bauke de Witte, coördinator waterbeheer IJsselmeergebied. „Dan denk je, wat is nou twee centimeter? Maar we

hebben 200.000 hectare wateroppervlak: het IJsselmeer, het Markermeer en randmeren bij elkaar. We mogen het waterpeil tot -10 laten stijgen en het kan tot -30 zakken. Dus we kunnen 20 centimeter water gebruiken in geval van droogte. Dat is 400 miljard liter water.”

Om de werking te laten zien, wordt een van de spuiokkers een stukje opengezet. „De waterstand in het Markermeer en het IJsselmeer is ongeveer gelijk, dus het kan wel even”, zegt De Witte. „Het stroomt toch nog best wel, zie je?” De Witte wijst in het water, waar een zachte stroming van IJsselmeer richting Markermeer zichtbaar is. Als het peil van het IJsselmeer hoger moet, blijven de spuisluizen in de Afsluitdijk zo veel mogelijk dicht, alleen om binnenglijpend zout water weg te spoelen gaat ze af en toe open. Via de Houtribsluis wordt het Markermeer gevuld.

De Witte werkt nu 25 jaar voor Rijkswaterstaat. „Ik ben geboren in Makkum. Als kind speelde ik op de Afsluitdijk.” Het IJsselmeer is zijn water. „Mijn vader had een boerenbedrijf. In 1976, het recordjaar qua droogte, zaten er hier scheuren in de kleigrond waar je je fiets in kon parkeren.” Al het gras was dood, veevoer werd aangekocht in het buitenland om de koeien in leven te houden. „Deze dijk ligt er sinds 1975. Alles werd aangelegd voor veiligheid bij storm. Niet voor droogte.” Van het vullen van de regenton om water achter de hand te hebben, was nog geen sprake.

In juni 2018 werd een nieuw peilbe-

sluit ondertekend. „Meteen daarna werd het heel droog”, zegt De Witte. „We hebben toen geprobeerd het peil nog omhoog te krijgen, maar de aanvoer uit de IJssel nam sterk af en de regio gebruikte zo veel water, dat we niks anders meer konden doen dan de sluizen dichtzetten. Alles wat binnenkwam verdamppte, en het peil zakte door het gebruik. Door kwel en lekken aan de kant van de Afsluitdijk werd het zouter dan de bedoeling was.”

Het voorjaar van 2020 jaar was ook droog. „We hebben dit jaar vanaf mei op -15 gestuurd”, zegt De Witte. Het duurt zo’n zes dagen om het peil van -20 naar -15 te brengen. In juli regende het, toen kon het peil iets omlaag. Begin augustus, met de hittegolf in het vooruitzicht, wordt er op -17,5 gemikt. „In het voorjaar is de watervraag van boeren het grootst, alles moet groeien. Maar nu zijn de aardappelen van het land en ook de natuur heeft minder nodig.”

Het is spelen met het peil om te zien wat het beste werkt. Dit jaar werd er niet in één keer flink opgezet, maar in kleine stapjes, vertelt De Witte. „De watervraag vanuit de waterschappen wordt nauwkeuriger in kaart gebracht, dan kun je preciezer sturen.”

„Genoeg water in het IJsselmeer lijkt zo vanzelfsprekend, maar dat is het niet”, zegt De Witte. „In 2018 is het echt wel spannend geweest. Met de sluizen dicht zaten we op -27. Dan zit je aan de grens. Nu kunnen we op tijd gaan sparen, dat is de kern van het nieuwe verhaal.”

”
In 2018 is het echt wel spannend geweest

Bauke de Witte
coördinator
waterbeheer
IJsselmeergebied